

Les possibilitats dels arxius senyorials

ESPADALER, Ramon.

El castell de Montesquiu a la darrereria de l'Edat Mitjana.

L'Avenç, Diputació de Barcelona.

Barcelona, 1993. 213 pàg. (Col·lecció d'història local; 1).

Catalunya és una terra de castells, i alguns amb importants arxius, que de mica en mica es van coneixent, com és el cas d'aquest, que malgrat pertànyer a la comarca del Ripollès actualment correspon a la província de Barcelona i avui és centre d'un petit parc. I la revista d'història *L'Avenç*, que ja venia publicant els *Plecs d'història local* ha tingut l'encert d'encetar aquesta nova col·lecció de caràcter didàctic i divulgatiu amb un llibre sobre un castell que en el segle XIV era pròpiament un casal o residència senyorial, malgrat tenir una torre exempta, que el 1383 servia d'habitable a un servent.

Després d'una breu presentació sobre la realitat social del segle XIV osonenc, marcada per la Pesta Negra, la remença i el pes creixent de la ciutat de Vic, analitza el capbreu de 1342, on surten 85 masos, 6 molins i 1 farga, i la difícil situació d'aquests degut a les càrregues fiscals i senyorials.

En el segon capítol descriu el casal de Montesquiu al segle XIV, servint-se d'un inventari de l'any 1383 que posa de manifest l'existència d'esclaus, la importància dels cellers, la carn salada i l'arxiu, la multiplicitat de funcions de la sala, la diferència abismal entre la cambra dels Besora i la resta de cambres del servei, tant en relació amb el mobiliari com amb l'aixovar, i en general la precarietat de mitjans amb què convivia.

En el tercer capítol, dedicat als homes, estudia alguns aspectes de la vida dels cavallers i d'un Jaume Besora que a l'hora de la seva mort devia fins i tot el seu cavall, dels pagesos del terme -aloers, emfiteutes, bracers o esclaus-, i del clergat relacionat amb ells, entre el qual figuraven els monestirs de Ripoll i Sant Joan de les Abadesses per raó del domini directe.

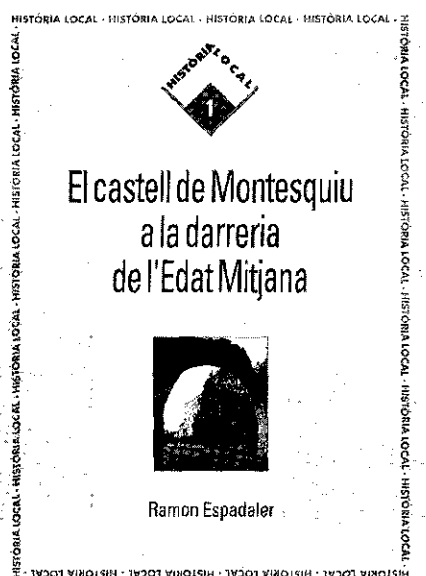
importància del conreu de la vinya al costat de l'absència de l'olivera, cosa que portava a un ús generalitzat del greix en la cocció, i també de la caceria i la mel.

A la segona part, l'evolució arquitectònica del casal fins als nostres dies, estudia les transformacions fetes els anys 1626-31 i 1910-20, on surten a la llum certes inquietuds estètiques que li han donat la forma que encara avui es pot admirar.

Finalment reproduïx en apèndix els inventaris del castell de Besora de l'any 1340 i del castell de Montesquiu de l'any 1383, les ordinacions de la farga d'Ollins de 1315, el compte de l'obra del castell de Montesquiu del 1629-30 i l'inventari del castell de Montesquiu de 1733; el contingut, estructures i possibilitats de l'Arxiu del castell de Montesquiu; i la planta del castell i les genealogies dels senyors de Montesquiu i de Besora.

En conjunt, es posen una vegada més de manifest les grans possibilitats dels arxius senyorials, i més concretament dels inventaris, ja que permeten veure com es vivia en un moment determinat. La llàstima és que si bé n'hi ha força de castells, monestirs i cases nobles, són molt escassos, pel que fa a l'edat mitjana els de les simples cases de pagès, i llavors s'ha d'acudir als capbreus, als establiments o als testaments que normalment no ofereixen tanta informació, encara que també són molt útils per conèixer aspectes com la propietat pagesa, la família o les devocions predominants.

Joan Fort i Olivella

I en el capítol titulat «Alguns aspectes de la quotidianitat» estudia els molins, l'utilitat de la construcció i de les feines agrícoles, les mesures, l'alimentació, la família, la roba i la mort.

És sens dubte el més interessant, ja que demostra per exemple que encara s'usaven algunes eines de fusta, la